

SSK. 84 (No. 1)
Yasa belli süre içerisinde matricine devredilmediği için prim alacakları kesintiye uğratılmamıştır ve dolayısıyla ödenmiş prim borçlarının geriye istenebileceği yollu gerekçe isabetsiz bulunmamaktadır. Ne var ki ölçümleme ve tahakkuk başlatılması için dava açılması gerekmektedir. Bu durumda davacının böyle bir davayı açması mümkün değildir. O halde, davacının reddolunması sonucu tahakkuk başlatılması gerekmektedir ve davacının temyiz itirazları sonuç olarak yerinde değildir.
Sonuç: Temyiz olunan hükmün yukarıda açıklanan nedenlerle onaylanmasına oybirliğiyle karar verildi.

YANLIŞ VEYA YERSİZ ALINMIŞ PRİMLERİN GERİ İSTENMESİ

Yarg. 10. HD., 24.3.1977, E. 76/7296, K. 77/2187.

1. Yanlış veya yersiz alınmış primler, itiraz edilmeyerek kesinleşen ölçümleme işlemine rağmen SSK. 84'e göre geri istenebilirler.
2. İşveren vekili sıfatıyla ödemede bulunan kişinin, yanlış veya yersiz alınmış primlerin geri istenmesi davasında, sıfatı yoktur.

SSK. 4, 79, 84; İİK. 72.

Dava: Davacı, ölçümleme yoluyla haksız tahakkuk ettirilip tahsil edilen 36.349.82 liralık primin geri verilmesine karar verilmesini istemiştir.

Mahkeme, davanın reddine karar vermiştir.

Hükmün davacı avukatınca temyiz edilmesi üzerine, temyiz isteğinin süresinde olduğu anlaşıldıktan ve Tetkik Hâkimi Nihat Benderlioğlu tarafından düzenlenen raporla dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra işin gereği düşünüldü ve aşağıdaki karar tespit edildi:

Yargıtay Kararı

Yersiz ve yanlış olarak alınmış primlerin geriye istenebileceği, Sosyal Sigortalar Kanununun 84'üncü maddesinin açık hükmü gereğidir. Primin ölçümleme yoluyla tahakkuk ettirilmiş bulunması da bu esası engellemez. Anılan kanunun 79'uncü maddesinin 3. fıkrasında öngörülen kesinleşme ise, o fıkra hükmünün belirlediği özel usule ilişkindir ve onunla sınırlıdır. Bu

1978/1

bakımdan, mahkemece kabul edilen, ölçümleme sürecinin tamamlandığı ve yasada belli süre içerisinde merciiine başvurulmadığı için prim alacağı kesinleştiği ve dolayısıyla ödenmiş prim borçlarının geriye istenemeyeceği yollu gerekçe isabetli bulunmamaktadır. Ne var ki ölçümleme ve tahakkuk başkası adına yapılmıştır ve davacı bu kimsenin işveren vekili sıfatıyla ödemede bulunmuştur. Bu durumda davacının böyle bir davayı açma konusunda sıfatı yoktur. O halde, davanın reddolunması sonucu bakımından isabetlidir ve davacının temyiz itirazları sonuç olarak yerinde değildir.

Sonuç: Temyiz olunan hükmün yukarıda açıklanan nedenlerle *onar-*
masına oybirliğiyle karar verildi.

Kararın İncelenmesi

I. Genel olarak.

Çözülmesi gerekli hukuki sorun, görüldüğü üzere, iki temel konu üzerinde toplanmış bulunmaktadır. Bunlardan ilki, ölçümleme işleminin kesinlik sınırlarının irdelenmesi; ikincisi ise, yanlış veya yersiz alınmış primleri geri istenmesi davasında, kimin sıfatı bulunduğu araştırılmasıdır. Aşağıda; ölçümleme işleminin itiraz edilmeyerek kesinleşmesinden kal-karak, bunun, yanlış veya yersiz alınmış primlerin geri istenmesine olana-k tanıyıp tanımadığını ve daha sonra da, söz konusu davada sıfat sorununu, uygulama ve öğreti açısından incelemiş bulunuyoruz.

II. İtiraz edilmeyerek kesinleşmiş ve yanlış veya yersiz alınmış primlerin geri istenebilmesi.

Ölçümlemenin itiraz edilmediğinde kesinleşmesi: İşverenin, çalıştırdığı sigortalıların sigorta primleri hesabına temel alınacak kazançlar toplamı ve prim ödeme gün sayıları ile sigorta primlerini gösteren kayıt ve belgeleri Kurum'a verme yükümünü yerine getirmemesi durumunda, Kurum, ölçümleme yoluna gidecektir, SSK. 79/I, II.

Ölçümleme, yasal nedenler var olduğunda, kayıt ve belgeleri vermeyen işverenin ödeyeceği prim tutarının hesaplanmasında temel alınacak kazanç Kurum'un kendi başına saptamasına ilişkin bir işlemdir (bak. K. Tunç-omağ, Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar, İstanbul 1975, sh. 237). İşverenin ödeyeceği prim tutarı hesaplanırken temel alınacak kazan-cın saptanmasında Kurum'un kendi başına yetkili olması; söz konusu iş-lem yasaca belirlenmiş nedenler üzerine ve belirli bir usule uyularak yapılması ile primlerin ödenmesinin sürüncemede kalması olasılığına karşı bir önlem olarak [D. Ulucan, İHU, SSK. 79 (No. 1)] sonuçta kamu yararının gözetilmesi; bütün bunlar, ölçümleme işleminin, hukukî niteliği itibariyle idarî bir işlem olduğunu göstermektedir.

Ölçümleme işlemine karşı yargı yolu, AY. 114'ün buyruğu doğrultu-sunda ve SSK. m. 79/III uyarınca açıktır. Ölçümleme işlemine ilişkin yargı denetimi, ülkemizde adli yargıya bırakılmıştır. Ancak, yargı denetiminden

önce uyumsuzlukların, idarî yoldan çözülmesi benimsenmiştir. Gerçekten, ölçümleme sonucunda saptanan prim borcu, işverene Kurum'ca bildirilir. İşveren, kendisine bildirilen prim borcuna karşı itiraz etme veya etmeme durumuyla karşılaşır. Ölçümleme işleminin kesinlik kazanması, her iki durum açısından değişiktir.

İşveren, kurumsal olarak, kendi isteğiyle ölçümlemeye itiraz etmemiş olabilir. Nitekim, çeşitli nedenlerle itirazını haklı gösterecek dayanaktan yoksun olduğu durumlarda, pratik bir yararın bulunmaması nedeniyle, doğal olarak itirazda bulunmayacaktır [D. Ulucan, İHU, SSK. 79 (No. 1)]. Ayrıca, işveren ölçümlemeye itirazın koşullarını yerine getirmemiş olma nedeniyle de itiraz hakkını yitirmiş olabilir. Her iki olasılıkta da işveren, itiraz etmemiş sayılacak ve ölçümleme işlemi, yasal itiraz sürecine (SSK. m. 79/III) başvurulmamış olma nedeniyle, kesinlik kazanacaktır.

Öte yandan, işveren 15 gün içinde ve itiraz ettiği miktarın % 1'ini peşin olarak Kurum veznesine yatırıp, ölçümlemeye karşı prim itiraz komisyonuna itirazını yöneltmiş olabilir. Prim itiraz komisyonu kararına karşı yanların, bu kararın kendilerine bildirilmesinden itibaren 1 ay içinde yetkili iş mahkemesine başvuramaları durumunda da, ölçümleme işlemi (geniş anlamda), itiraz edilmeyerek kesinlik kazanmış olur.

Yargıtay, ölçümleme işleminin itiraz edilmeyerek kesinleşmesinde, prim itiraz komisyonu ile mahkemeye gidilmediği durumlar arasında kurumsal ayrıma gitmeksizin, yasal itiraz sürecine hiç başvurulmaması ile bu sürecin iş mahkemesine gidilmeden önceki evresini «idarî aşama» adı altında toplamakta ve «ölçümlemenin idarî aşamada kesinleşmesi» üzerine açıklamalar getirmektedir. İnceleme konusu Yargıtay kararında ise, «yasada belli süre içerisinde merciine başvurmadığı için prim alacağının» kesinleştiğinden söz edilmektedir. Buna göre aşağıda, ölçümleme işleminin itiraz edilmeyerek (Yargıtay'ın deyimiyle, idarî aşamada) kesinleşmesi kavramı altında, her iki olasılık, bir bütün olarak ele alınacaktır.

Yanlış veya yersiz alınmış primlerin geri istenmesi : İtiraz edilmeyerek kesinleşen ölçümleme işlemi, yeniden prim itiraz komisyonuna veya mahkemeye (yanlış veya yersiz alınmış primlerin geri istenmesi ayrık olmak üzere) başvurma nedeni yapılamayacaktır. Diğer bir deyişle, itiraz edilmeyerek kesinleşen ölçümleme işlemine karşı, artık itiraz olanağı bulunmamaktadır. Ancak, hemen belirtelim; Kurum'un prim itiraz komisyonu kararına uyararak yaptığı ölçümleme işlemi, bu kararın gerekli kıldığı konuları yerine getirdiği ölçüde, «idarî aşamada kesinleşen» ölçümleme işleminin hukukî sonuçlarını doğurabilir. Diğer durumlarda ise, yeni bir ölçümleme işleminden söz edilebilecek ve bu işlem, SSK. m. 79/III'de öngörülen itiraz sürecine bağlı olacaktır.

İtiraz edilmeyerek kesinleşen ölçümlemeye rağmen, yanlış veya yersiz alınmış primlerin, geri istenebilip istenemeyeceği ise tartışmalı bir konudur.

Öğründe çoğunluk; ölçümlemeye itiraz etmemiş işverenin, yanlış veya yersiz alınmış primleri geri isteyebileceğini savunmaktadır (M. Cuhruk/H. S. Çolakoğlu/ A. A. Bükey, Sosyal Sigortalar, Ankara 1977, sh. 707, 920; M. Çenberci, Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi, Ankara 1977, sh. 675-676; D. Ulucan, İHU S.SK. m. 79, No. 1). Karşıt görüş olarak ise; SSK. m.79/III'ün öngördüğü özel usul hükümsüz kılınarak, yanlış veya yersiz alınmış primlerin geri istenemeyeceği belirtilmektedir. Ancak, aynı görüşe göre, SSK. m. 79 kapsamına girmeyen tüm olaylarda, yanlış veya yersiz alınmış primler geri istenebilmelidir (İ. T. Ozanoğlu/S. Yalınzoğlu/H. A. Tümer, Açıklamalı-İçtihatlı Sosyal Sigorta Mevzuatı II, Ankara 1974, sh. 1415).

İzleyebildiğim kadarıyla, Yargıtay'ın her iki yönde verilmiş, ancak gelişme süreci içinde giderek bütünleşen kararlarına rastlanmaktadır. Aynı yargı, Yargıtay'ın 9. ve 10. Hukuk Daireleri kararları için de geçerlidir.

Gerçekten, Yarg. 9. HD. başlangıçta her iki yönde karar vermişken (olumlu: 9. HD., 14.1.1971-12567/101 - Cuhruk/Çolakoğlu/Bükey, sh. 878; olumsuz: 9. HD., 8.2.1973-25821/1704 - Ozanoğlu/Yalınzoğlu/Tümer, sh. 1428), sonraki kararlarında görüşünü olumlu yönde değiştirmiştir (9. HD., 23.3.1973-35989/6320 - Ozanoğlu/ Yalınzoğlu/Tümer, sh. 1427; 9. HD., 26.3.1973-36522/7275 - İş ve Hukuk VIII. 90 (Temmuz 1973) sh. 36; 9. HD., 19.4.1973-39935/11573 - Cuhruk/Çolakoğlu/Bükey, sh. 927; 9. HD., 25.10.1973-8526/31373 - bu karar, HGK'nun 28.4.1976 gün ve 1974-9-572/1280 sayılı kararıyla— KD. III, 2 (Şubat 1977), sh. 166-168— onanmıştır).

Yarg. 10. HD. de başlangıçta her iki yönde karar vermişken (olumlu: 10. HD., 26.4.1974-23749/7889 - Cuhruk/Çolakoğlu/Bükey, sh. 878; olumsuz: 10. HD., 28.5.1974-2068/3309 - Çenberci, sh. 675-676 dn. 31; 10. HD., 20.6.1974-3382/4538 ve 10. HD., 25.6.1974-2580/4649 - Ozanoğlu/Yalınzoğlu/Tümer, sh. 1416-14417; 10. HD., 24.6.1974- 3451/4599 - bu karar daha sonra HGK'nun 22.9.1976 gün ve 1975-10-42/2527 sayılı kararıyla —KD. III, 11 (Kasım 1977), sh. 1507-1509— bozulmuştur; 10. HD., 28.11.1974-5628/6860 - Çenberci, sh. 675-676 dn. 31), daha sonra görüşünü olumlu yönde geliştirmiştir (10. HD., 10.5.1976-8964/3438 - Cuhruk/Çolakoğlu/Bükey, sh. 935; 10. HD., 1.11.1976-2317/7234 - İş ve Hukuk XII, 121 (Mart-Nisan 1977), sh. 39; 10. HD., 17.12.1976-4366/8607 - Çenberci, sh. 1387 dn. 4; inceleme konusu 10. HD., 24.3.1977-1976-7296/2187 - İş ve Hukuk XII, 123 (Temmuz-Ağustos 1977), sh. 38-39; 10. HD., 27.4.1977-8311/3217 - Çenberci, sh. 1386; 10. HD., 28.4.1977-8077/3246 - Çenberci, sh. 1386-1387).

Yarg. HGK. ise, aynı yıl içinde verdiği üç kararda da (HGK., 28.4.1976-1974-9-572/1280 - YKD. III, 2 (Şubat 1977), sh. 166-168. Bu kararın incelemesi için bak D. Ulucan, İHU, SSK. 79 (No. 1); HGK., 22.9.1976-1975-10-42/2527 - KD. III, 11 (Kasım 1977), sh. 1507-1509; HGK., 29.12.1976-1040/3122 - Çenberci, sh. 676 dn. 32) primlerin geri istenebilmesini benimsemiştir.

Görüldüğü üzere Yargıtay zaman içerisinde yalpalayan kararlarına rağmen bugün için; yanlış veya yersiz alınmış primlerin, ölçümleme işleminin itiraz edilmeyerek kesinleşmesine karşın, geri istenebileceğini benimseme yolundaki görüşünü sürdürme ve yerleştirme eğilimindedir.

SSK. m. 79 hükmü, yukarıda da belirttiğim üzere, Sosyal Sigortalar'a ilişkin prim borçlarının ödenmesinin sürüncemede kalmasını; yani ya hiç

prim ödenmemesini, ya da gerektiğinden daha az prim ödenmesini önlemek üzere (Çenberci, sh. 577) getirilmiş bulunmaktadır. Bunun için de, itiraz süreleri kısa tutulmuş ve mahkemeye başvurmanın, prim borcunun kovuşturulmasını önleyemeyeceği (SSK. m. 79/III) öngörülmüştür. Diğer bir deyişle, ölçümlemenin idarî aşamada kesinleşmesi kolaylaştırılmış ve hatta yargı yoluna başvurulmuş olmasına rağmen, kovuşturmanın oluşturduğu zor altında primlerin alınması sağlanmıştır.

Primlerin Kurum'ca alınmasında çabukluk ve etkinlik sağlayacak bir yasa hükmünün, kamu yararına olduğu açıktır. Ancak, biçimsel olarak hukuka uygunluk sağlayacak bu olanak, maddî hukuka aykırı sonuçlar doğurabilir.

Gerçekten, prim borçlarının kovuşturulması, bazen borçlunun (işverenin) isteğinin dışında gerçekleşmiş bir aşamaya gelebilir. Nitekim, yukarıda da belirttiğim gibi, borçlu (işveren) ölçümlemeye itiraz etmiş olmasına rağmen, bu itirazı biçimsel koşullar açısından geçerli sayılmamış olabileceği gibi; kuramsal olarak, itirazını haklı gösterecek dayanaktan yoksun olduğu durumlarda, pratik bir yararın bulunmaması nedeniyle, itiraz etmemiş de olabilir. İtiraz sürelerinin kısa tutulmuş olması, söz konusu olasılığı daha da güçlendirecektir. Prim borcunun kovuşturulması, Kurum lehine kesinleşir ve Kurum, prim alacağını zorla alma olanağına ulaşırken; Kurum'un gerçekten (yani, maddî hukuk açısından) alacaklı olup olmadığı sorunu çözülmemiştir. İşte, yanlış veya yersiz alınmış primlerin geri istenmesi davası, söz konusu çelişkiyi gidermek üzere getirilmiştir; âdeta bir güvenlik subabıdır. Çünkü, kovuşturmanın maddî hukuka ters düşen sonuçlarının ortadan kaldırılması, geri alma davasının amacını oluşturur (B. Kuru, İcra Hukuku, Ankara 1965, sh. 179; S. Üstündağ, İcra Hukukunun Esasları, İstanbul 1975, sh. 134).

Ölçümleme işleminin itiraz edilmeyerek kesinleşmesi, kesin hüküm niteliğinde de değildir. Aynı anlamdaki Yargıtay kararları, bunu 79. maddenin 3. fıkrasında öngörülen kesinleşme, o fıkra hükmünün belirlediği özel usule ilişkindir ve onunla sınırlıdır. Anlatımıyla belirtmek istemişlerdir. Böylece, söz konusu kesinleşmenin, kesin hükmün güç ve etkisini taşımadığı ve SSK. m. 84'e dayanan yanlış veya yersiz alınmış primlerin geri istenmesi davalarında, kesin hüküm durumuyla karşılanılmayacağı anlatılmak istenmiştir.

Ayrıca, SSK. m. 79/III'de öngörülen itiraz süreleri; yanlış veya yersiz alınmış primleri geri isteme hakkını değil, prim itiraz komisyonuna veya (SSK. m. 84'ün tanıdığı olanak ayrık olmak üzere) mahkemeye başvurma hakkının yitirilmesine yol açmaktadır [Çenberci, sh. 611; D. Ulucan, İHU, SSK. 79 (No. 1)]. Diğer bir deyişle, anılan itiraz süreleri, sadece ölçümleme işleminin itiraz edilmeyerek (idarî aşamada) kesinleşmesiyle ilgili olup; bu süreler geçirildiğinde, yanlış veya yersiz alınmış primlerin geri istenemeyeceği anlamına gelmemektedir (ayrıca bak. Cuhruk/Çolakoğlu/Bükey, sh. 707; Çenberci, sh. 611, 620 ve orada yollama yapılan Yargıtay kararları).

Bütün bu nedenlerle, ölçümleme sonunda belirlenen prim borcuna itiraz etmemiş işverenin, yanlış veya yersiz alınmış primleri geri isteyebileceğini kabul etmek, kanımca da yerinde olacaktır.

III. Yanlış veya yersiz alınmış primlerin geri istenmesi davasında sıfat.

Yanlış veya yersiz alınmış primlerin geri istenmesi davasında da, davacı ve davalı olmak üzere, iki yan bulunmaktadır. Ancak, buradaki özellik; birden çok değişik kişinin davacı sıfatını elinde bulundurmasına karşılık, davalı sıfatının tek bir kişiye (Kurum'a) tanınmış olmasıdır. Gerçekten, SSK. m. 84/I, yanlış veya yersiz alınmış olduğu anlaşılan primlerin, payları oranında işverenlere ve sigortalılara geri verileceğinden söz etmektedir.

İnceleme konusu Yargıtay kararında ise, işveren adına yapılan ölçümleme üzerine ödemede bulunan işveren vekilinin; yanlış veya yersiz alınmış primlerin geri istenmesi davasında, sıfatının bulunmadığı belirtilmektedir. Bu durumda, SSK. m. 84'deki işveren deyiminin, SSK. m. 4/III'ün anlatımına rağmen, işveren vekilini de kapsayıp kapsamadığı sorunu ortaya çıkmaktadır.

İzleyebildiğim kadarıyla Yargıtay, yanlış veya yersiz alınmış primlerin geri istenmesi davasında davacı sıfatına ilişkin olarak, iki ölçütü temel almaktadır.

Söz konusu ölçütlerden birisi, ölçümleme işleminin kimin adına yapılmış olduğunun belirlenmesidir. Gerçekten, inceleme konusu kararda Yargıtay, ölçümleme işleminin davacı (işveren vekili) adına yapılmamış olmasından kalkarak, davacının sıfatının bulunmadığını belirtmiştir. Diğer bir Yargıtay kararında ise; ortaklık adına yapılan ölçümleme işlemine karşılık, prim borcunun, ortaklık müdürü ve ortaklardan biri olan davacıdan şahsen alınmış olması, davacı sıfatı için yeterli bulunmuştur (10. HD., 2.11.1976-3363/7294 - Çenberci, sh. 1390).

Yargıtay için diğer bir ölçüt ise, davanın temsilci sıfatıyla açılmasında, temsil yetkisinin bulunup bulunmadığının araştırılması olmuştur. Nitekim, yanlış veya yersiz alınmış primlerin geri istenmesi davasını, emekliye ayrılmış veya ölmüş işçiyi temsilen sendikanın açamayacağına karar verilmiştir (10. HD., 16.9.1974-4858/5453 ve 10. HD., 16.9.1974-4709/5455 - Cuhruk/ Çolakoğlu/ Bükey, sh. 929-930).

Davacı sıfatı, dava konusu şey üzerinde hak sahibi olan kişiye aittir. Diğer bir deyişle, dava konusu şey üzerinde kim hak sahibi ise, davayı da o kişinin açması gerekir. Çünkü davacı sıfatıyla dava açan kişinin, dava konusu şey üzerinde bir tasarruf yetkisi olmalıdır ki, bu kişi o belirli ve somut davada davacı sıfatını taşıсын (B. Kuru, Hukuk Muhakemeleri Usulü, Ankara 1974, sh. 203; S. Üstündağ, Medenî Yargılama Hukuku I, İstanbul 1977, sh. 243). Bir kişinin belirli bir davada davacı sıfatını taşıyıp taşımadığı ise, maddî hukuka göre belirlenen ve dava konusu şeyin özüne ilişkin bir konudur (Kuru, sh. 204-205; Üstündağ, sh. 248).

Yanlış veya yersiz alınmış primlerin geri istenmesi davasına gelince, SSK. m. 84'ün, bu davada davacı sıfatını işverene ve sigortalıya tanıdığı söylenebilir. SSK. m. 84'ün anlatımı, ilk bakışta bu sonuca götürmektedir.

Nitekim, anılan yasa hükmü, bu davada işveren vekilinin de sıfatının bulunduğunu belirtmemekte ve sadece işveren ile sigortalıdan söz etmektedir. Ancak, ne var ki, SSK. m. 4/III, bu konuda duraksamaya yol açabilir. Çünkü, söz konusu hükme göre, SSK'nda geçen işveren deyimi işveren vekilini de kapsayacaktır.

Kanımca, SSK. m. 4/III'ün, kendisinden sonra gelen fıkrayla birlikte yorumlanması yerinde olur. Buna göre, SSK. m. 4/III'ü; «işveren için ön-görülen her çeşit sorumluluk ve zorunlulukların işveren vekilleri hakkında da uygulanacağı» (İşK. m. 1/IV), ancak burada sadece cezaî bir sorumluluğun söz konusu olacağı (SSK. m. 4/IV), biçiminde anlamak gerekir. Tersî düşünülduğünde, işveren ve işveren vekili kavramları arasındaki ayrılık yitirilecek ve işveren vekillerinin sosyal güvenlikten yoksun kalmaları gibi, yasanın amacıyla bağdaşmayacak sonuçlara ulaşılacaktır. Görüldüğü gibi, *yanlış veya yersiz alınmış primlerin geri istenmesi olanağı açısından, SSK. m. 84 ile 4/III arasında bir ilinti kurmak olanaklı değildir.*

Diğer yandan, işveren vekilinin temsilci sıfatıyla söz konusu davayı açabilmesi de olanaksızdır. Gerçekten, belirli bir hak üzerinde dava hakkını doğuran durum; o hakka sahip olma nedeniyle olabileceği gibi, temsil kuralları gereğince o hakta tasarruf yetkisi de olabilir (İ. E. Postacıoğlu, Medenî Usul Hukuku Dersleri, İstanbul 1975, sh. 218). Ancak, konuya işveren vekili açısından bakıldığında; dava konusu işverene ait belirli bir hak üzerinde daha hakkını doğuracak bir durumun, işveren vekilinin tasarruf yetkisinin içinde olduğu görülmemektedir. Çünkü ilkin, işveren vekilinin işverende işveren ad ve hesabına hareket etmesi, kendisine bir temsil yetkisinin verilmiş olmasını gerektiriyorsa da (M. Ekonomi, İş Hukuku I, İstanbul 1976, sh. 43; A. C. Tuncay, İş Hukukunda İşveren Vekili Kavramı, Temsil ve Vekâlet'e İlişkin Sorunlar, İstanbul 1977, sh. 50); bu temsil yetkisi, SSK. m. 4/II gereğince işin yönetimi göreviyle sınırlıdır ve işverene ait belirli bir hak üzerinde dava hakkını doğurucu nitelikte bir tasarruf yetkisini de içermemektedir. İkinci olarak, davaya vekâlet hükümleri, işverenin işveren vekili aracılığıyla bir davayı onun temsilci sıfatına dayanarak takip edebilmesine ve usul işlemlerini yapabilmesine olanak tanımaktadır (bak. Kuru, Hukuk Muhakemeleri Usulü, sh. 208-215). Nitekim, Yarg. 10. HD. de 27.9.1974 gün ve 4103/5765 sayılı kararında (Çenberci, sh. 1314), işveren vekilinin işveren adına mahkemeye başvuramayacağını belirtmiştir.

Yanlış veya yersiz alınmış primlerin geri istenmesi davasında sığata ilişkin kararlarında Yargıtay, davanın temsilci sıfatıyla açılmasında temsil yetkisinin bulunup bulunmadığını araştırırken, maddî hukuka göre belirlenen sıfat sorununu doğru olarak çözmüştür. Ancak, Yargıtay'ın maddî hukuka göre sıfatı belirlerken, ölçüleme işleminin kimin adına yapılmış olduğunu ölçüt olarak benimsemesinde, aynı yargıya varmak güçtür.

Ölçümleme işleminin kimin adına yapılmış olduğunu araştırma, bu işlemin işveren hakkında yapılması nedeniyle, sonuçta işveren olan kişilerin davacı sıfatına sahip olduklarının benimsenmesi olur. Ancak, bu düşünce biçimi, söz konusu davadaki sıfatın maddî hukuka göre belirlenmesinde, her zaman doğru sonuca götürmez. Çünkü, gerçekte işveren olmayan kişiler adına da ölçümleme işlemi yapılmış olabilir. Oysa, sırf ölçümleme işleminin bir kişi adına yapılmış olması, ne o kişiyi işveren yapabilir; ne de o kişinin, ileride davacı sıfatının işverene tanındığı bir davada (yanlış veya yersiz alınmış primlerin geri istenmesi davasında) sıfatının bulunmasına yol açabilir. Söz konusu ölçüte, işverenin gerçekten kim olduğunu irdelediği oranda başvurulmak gerekir.

İşveren olmayan kişilerin bu konudaki dayanağı, İİK. m. 72'deki istirdat davası olmalıdır. Çünkü, yanlış veya yersiz alınmış primlerin geri istenmesi davası, sigortalı-ışveren-kurum üçlüsünün katıldığı sosyal sigorta ilişkisinden doğan uyumsuzluklara ilişkin bir davadır ve bu davanın, söz konusu kişilerin dışındakilere yayılması da yerinde olmaz. Bu konuda, sorunun pratik önemi kendisini, söz konusu iki davanın değişik süreleri içermelerinde göstermektedir. Gerçekten, davacı istirdat davasında dava hakkını İİK. m. 72/I'e göre ödeme gününden itibaren 1 yıl içinde kullanmak zorunda iken; yanlış veya yersiz alınmış primlerin geri istenmesi davasında bu süre, primlerin alınması gününden itibaren 10 yıldır, SSK. m. 84/I. Ancak, söz konusu iki davada, süreler açısından ayrılığı gerektirecek haklı bir neden de bulunmamaktadır. Nitekim öğretide de; SSK. m. 84'de aslında bir sebepsiz zenginleşme alacağının olduğu, bu itibarla da yillanma süresinin BK. m. 66'ya göre 1 ve 10 yıl olarak saptanmasının alacağın niteliğine daha uygun düşeceği görüldüğü belirtilmektedir (bak. Tunçomağ, sh. 255).

Yargıtay'ın davacı sıfatını belirlerken, her zaman, ölçümleme işleminin kimin adına yapıldığından kalktığı da söylenemez. Nitekim, Yargıtay bir kararında (10. HD., 2.11.1976-3363/7194 - Çenberci, sh. 1390), ölçümleme işleminin ortaklık adına yapılmış olmasına karşılık, prim borcunun ortaklık müdürü ve ortaklardan biri olan davacıdan şahsen alınmış olmasını, yanlış veya yersiz alınmış primlerin geri istenmesi davasında davacı sıfatı için yeterli görmüştür. Bu kararda Yargıtay'ın, ölçümleme işleminin kimin adına yapıldığı ölçütü yerine, işveren sayılan bir kişiye davacı sıfatını tanımaması yerindedir. Gerçekten, işveren oldukları belirtilen (Tuncay, sh. 58) ortaklık müdürleri; işveren olarak benimsendiğinde, SSK. m. 84'ün tanıdığı olanaktan yararlanabileceklerdir.

IV. Sonuç

Söylenenleri özetlemek gerekirse; ölçümleme sonunda belirlenen prim borcuna itiraz etmemiş işveren, SSK. m. 84'ün tanıdığı olanaktan yararlanabilecek ve yanlış veya yersiz alınmış primleri geri isteyebilecektir. Yanlış veya yersiz alınmış primlerin geri istenmesi davasında davacı sıfatı, işveren vekili gibi işveren olmayan kişilere tanınmamalıdır. İnceleme konusu Yargıtay kararı, bu konuda sonucu itibarıyla yerindedir.